

ile önceki yayınlar serisi içinde (XXV, 1) basıldı (Kahire 1909); bu ciltte M. Sobernheim tarafından toplanan malzeme verilmişti. Bir yıl sonra çıkan *Troisième Partie: Asie Mineure*'de ise Halil Ethem Bey'in yardımıyla elde ettiği Sivas ve Divriği kitâbelerini işledi. Bu Anadolu fasikülünün devamı olarak ince bir fasikül daha basılmıştır (Kahire 1917). Dizinin ikinci kısmının Güney Suriye-Kudüs bölümü de van Berchem'in sağlığında basıldı (Kahire 1920, aynı seri, XLV, 1-2); bu ciltte yalnız levhalar halinde resimler bulunuyordu. Kudüs bölümünün metinleri van Berchem'in ölümünden sonra G. Wiet'in gayretiyle kalın birer cilt halinde yayımlandı (*Kudüs I, Şehir*, aynı seri, XLIII, 1-2, Kahire 1922-1923; *Kudüs II, Harem-i Şerif*, aynı seri, XLIV, 1-2, Kahire 1925-1927). Kudüs hakkındaki bu üç cildin indeksi ise ancak 1949'da yayımlanabilmiştir (aynı seri, XLV, 3).

Max van Berchem bir taraftan İslâmî kitâbeleri derleme işlerini Mısır-Suriye bölgesi üzerinde toplarken bir taraftan da daha uzak çevrelerle ilgilenmekten geri kalmıyordu. Olcaytu Han'ın bir kitâbesini *Mélanges Hartwig Derenbourg*'da (Paris 1909, s. 367-378), Çin'de Ts'ivan-Tcheou'daki Arapça kitâbeleri *T'oung-Pao*'da (Leiden 1911, XII, 707-727) ve Nijerya'daki Arapça kitâbeleri de kendisine teslim edilen fotoğraf ve estampajlara dayanarak işledi (*Comptes rendu de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*'te, Paris 1913, sy. 150-152). Van Berchem'in Anadolu ile ilgili iki yayını daha vardır. Bunlardan biri *Zeitschrift für Assyriologie*'de çıkan (XXVII [1912], s. 85-91) "Epigraphie des Danishmendes" başlıklı yazısı, diğeri ise Prusya İlimler Akademisi yayınları arasında basılan *Die muslimischen Inschriften von Pergamon* adlı yirmi üç sayfalık araştırmasıdır (Berlin 1912).

Berchem İslâmî kitâbe çalışmalarının dışında İsviçre'nin, özellikle Cenevre'nin tarihî yapıları üzerine de incelemeler yayımlamıştır. Suriye'de 1895 yılının Nisan-Haziran aylarında at üstünde ve çadırda geceleyerek İsviçreli mimar E. Fatio ile yaptığı gezinin seyahatnâmesi de *Voyage en Syrie* adıyla Kahire'de 1913-1915 yıllarında ve resimli iki cilt halinde Fransız Arkeoloji Enstitüsü'nün yayınları arasında (XXXVII-XXXVIII) basılmıştır.

Max van Berchem'in Kudüs'te bir asır önce çektiği fotoğraflar, kızı Margueri-

te Gautier-van Berchem ile Solange Ory tarafından *La Jérusalem musulmane dans l'oeuvre de Max van Berchem* adıyla basılmış (Lausanne 1978), ayrıca aynı yıl onun çeşitli dergi ve periyodiklerde dağılmış olan makaleleri de *Opera Minora* başlığı altında yayımlanmıştır (I-II, Genève 1978). İlmî çalışmalarının tamamının listesi ise ince dizgi ile on dokuz sayfalık bir bibliyografya olmuştur. Van Berchem'in bırakmış olduğu bütün malzeme, fotoğraflar ve çeşitli ülkelerden ilim adamları ile yaptığı yazışmalar, Cenevre'de kendi adına kurulan vakıf tarafından muhafaza edilmektedir.

Max van Berchem daha 1890'larda kaleme aldığı bir yazısında İslâmî eserlerin bakımsızlık yüzünden harap olduğunu, bunların vakit kaybedilmeden fotoğraf ve kopyalarının alınması gerektiğini bütün dünya ilim adamlarına duyurma-ya çalışmış ve bilhassa yayımladığı *Corpus* ile İslâm epigrafyasının kurucusu olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

M. van Berchem, *Opera Minora* (nşr. A. Louca), Genève 1978, I, nâşirin girişi, s. VII-XV, XVII-XXVI; J. Fück, "Max van Berchem", *Die Asiatischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 290-292; Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1965, II, 15-16; E. Herzfeld, "Max van Berchem", *Isl*, XII (1922), s. 206-213; A. Bos-sier, "Max van Berchem", *Revue Archéologique* (5. seri), XVII, Paris 1923, s. 148-154; E. Diez, "Max van Berchem", *Persien-Islamische Baukunst in Churasan*, Hagen-Darmstadt-Gotha 1923, s. 9-10; K. A. C. Creswell, "In Memoriam-Max van Berchem", *JRAS* (1963), s. 117-118; G. Wiet, "Max van Berchem (1863-1921), Créateur de l'épigraphie Arabe", *Schweizerische Zeitschrift für Geschichte-Revue Suisse d'histoire*, XIII, Sviszera 1963, s. 379-388; Semavi Eyice, "Max van Berchem, Opera Minora", *TTK Belleten*, XLV/178 (1981), s. 115-136; M. van Berchem arşivinin fototek kataloğu da ayrıca yayımlanmıştır; S. Ory, *Catalogue de la phototèque, Archives Max van Berchem. Conservées à la Bibliothèque Publique et Universitaire de Genève*, I, Genève 1975.

SEMAVİ EYİCE

BERDİCİ

(البرديجي)

Ebû Bekr Ahmed b. Hârûn
b. Ravh el-Berdîcî
(ö. 301/914)

Hadis hâfızı.

Berzeî (البرزعي) ve Berdeî (البردعي) diye de bilinir. Azerbaycan'daki küçük yerleşim merkezlerinden biri olan Berdîc'den Bağdat'a gitti ve oraya yerleşti. Ebû

Saîd el-Eşec, Hârûn b. İshak, Rebî b. Süleyman, ayrıca Şam, Haremeyn, Acem, Mısır, Irak ve Cezîre'deki âlimlerden ilim tahsil etti ve rivayette bulundu. Kendisinden de Ebû Ali b. Savvâf, Ebû Bekir eş-Şâfiî, Ebû'l-Kâsım et-Taberânî, Ali b. Lû'lû' el-Verrâk ve daha birçokları hadis rivayet etti. Yaklaşık yetmiş yaşlarında iken Bağdat'ta vefat etti. Hadis ilminde sika, me'mûn ve hâfız olarak değerlendirilen Berdîcî'nin şu iki eseri günümüze ulaşmıştır. 1. *Tabakâtü'l-esmâ' i'l-müfrede* (Dımaşk 1987). 2. *Cüz' fi men revâ 'ani'n-nebiyyi... mine's-şahâbe fi'l-kebâ'ir* (Zâhiriyye Ktp., Mecmua, nr. 81/1, vr. 1^a-5^a).

BİBLİYOGRAFYA :

Berdîcî, *Tabakâtü'l-esmâ' i'l-müfrede* (nşr. Sekine eş-Şihâbî), Dımaşk 1987, s. 7-20; Hatib, *Târîhu Bağdâd*, V, 194-195; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 379; İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, I, 135-136; Zehebî, *Tezkiretül-huffâz*, II, 746-747; a.m.f., *A'lâmü'n-nübelâ*, XIV, 122-124; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 234; Sezgin, *GAS*, I, 166-167.

İSMAİL L. ÇAKAN

BERDÜ'L-ACÜZ

(بردالمجوز)

Kış mevsiminin sonlarında görülen
şiddetli soğuklar için kullanılan
bir tabir.

Arapça'da "soğuk" anlamına gelen *berd* ile "yaşlı, ihtiyar kadın" anlamındaki *acüz* kelimelerinden meydana gelen bir terkip olup "yaşlı kadın soğuğu" demektir. Rûmî takvime göre genellikle 26 Şubat-4 Mart, milâdî takvime göre ise 11-17 Mart arasındaki günlerde görülen bu soğuklar, Türkiye'de halk arasında daha çok "kocakarı soğukları" adıyla anılır. Bir rivayete göre Âd kavmini helâk eden rüzgâr bu günlerde ortaya çıkmıştır. Arap folklorunda "eyyâmü'l-acüz" (yaşlı kadın günleri) denilen bu yedi günün adları şöyledir: Sin, sinnebr, vebr, el-âmir, el-mû'temir, el-mu'allil, mutfî'l-cemr. Ancak bazı kaynaklar bu günlerin sayısını beşe indirirken bazıları da sekize çıkarmış, ayrıca "eyyâmü'l-acüz" yerine "eyyâmü'l-acüz" ([kışın] son günleri) tabiri de kullanılmıştır.

Arap kaynaklarına göre kâhin olan yaşlı bir Arap kadını kış mevsiminin sonlarında ortaya çıkan bu soğukları önceden haber verdiğinden ona nisbetle bu günler *berdü'l-acüz* diye adlandırılmıştır. Bir başka rivayete göre ise sekiz oğ-